

bu · · · · báci

aneb malý přírodopis
duchů, přízraků
a strašidel

Radovan Krátký

VYŠEHRAĐ

Bu – bu – bu a už je tu strašidlo. Spadlo do úvodu rovnou z komína. Sedlák, na kterého strašidlo přišlo, má strach – i strašidlo, na které přišel sedlák, má strach, bu – bu – bu – budete vystrašeni i vy, aspoň chvílku, aspoň chvílilinku, než vám povím, jak se sem to strašidlo dostalo.

Prosím vás o to,

bu – bu – bu!

Ještě v dobách, kdy se vepřové šunky udily v černých kuchyních, vypravil se k sedlákovi Vokřísovi v Nehvizdech mlsný zloděj.

Čil dobrý lup, neboť na Vokřísovic dvoře nedávno zakvičel pod řeznickým nožem pašík – a noc byla temná jako komín, v němž visely pěkně prorostlé kusy masa ze zabijačky.

Leč neštěstí nepotkává jen lidi poctivé. I na pobertu někdy trhne.

Vysoukal se na střechu, po střeše ke komínu, ale právě když se hotovil vytahovat z komína vonící maso – ouha!

Snad že se opřel nějak nedbale o komín či snad proto, že se příliš naklonil – náhle vzal pochopa a proletěl sopouchem až do světnice. Spadl na ohniště – jen to žuchlo – a šunky se vyhrnuly za ním jako tučné krupobití.

Toho rámusu! Jako by samo neštěstí bubnovalo na poplach a za činel si vzalo kotlík, chřestící o hliněnou podlahu.

Teď se probudí sedlák, vejde do světnice a chytí zloděje v pasti. Běda, hřbete zlodějský, ty, a nikoli břicho bude mít posvícení!

Zloděj však nejídal chleba jen z jedné pece. Jak dopadl, vyskočil rovnýma nohama z ohniště, rozmazal si saze po tváři a čekal, až se přištrachá sedlák Vokřís.

Šmatly bubly – již pokašlává, již se šourá, již hmatá po dveřích. Má za to, že kočka cosi shodila, otvírá zvolna a rozespale mžourá do přítmí kuchyně. Tu však vidí obludu, ježatou a shrbenou, ohavnou a černou – panenka skákavá – jakoby bratránek satanáše přišel na kus řeči.

„Kdo jsi?“ blekotá vystrašeně sedlák Vokřís.

„Brbly, brbly, roch, roch! Jsem čert,“ huhlá zloděj. „Přinesl jsem ti z pekla slaninu. Chceš si se mnou dát do trumpety?“

„Ne, ne, ne. Raději dones jinému,“ koktá sedlák a hledí jako z brku vyražený.

Ach, ty hlavo, řezankou vycpaná!

Zloděj se v té chvíli otočil na podpatku, popadl uzené, zdvihl petlici a už byl pryč, jako by se do země propadl.

Tak to aspoň vyprávěl až do konce svého života sedlák Vokřís a dušoval se přitom, že mluvil s ďáblem.

Bu – bu – bu – začátek máme za sebou, ale jaká by to byla kniha, kdyby před vás padala strašidla jednou komínem, jindy ze střechy či dokonce ze stropu?

Je třeba, aby se objevovala v určitém pořádku! Nemůžeme dovolit strašidlům ani v knize, aby si dělala, co chtějí. Strašidla i kniha musí mít nějaký řád a každá kniha musí začínat od začátku.

Měla by tedy začínat od začátku i strašidla.

Jenže, holenkové, to není tak snadné. To není jen tak – říci, jak povstala strašidla a jak se narodila – což ještě uvidíte. A kdybych vám tady rovnou vyklopil vše, co vám zamýšlím povědět – co by mi zbylo do celé knížky a na závěr?

Mělo by se tedy asi začít tím – co je to vůbec strašidlo.

Odpověď na takovou otázku se zdá snadná: Strašidlo je něco, co není.

Když je však něco nic, pak to nemůže být něco. Něco musí být vždycky něco a nic je nic.

Musíte uznat, že tohle je zoufalé. Strašidla nejsou, ale některý capart na ně třeba věří. Je tedy podle něho nic něco, i když to něco je nic.

Nahlédneme-li do slovníku jazyka českého, zjistíme, že strašidlo je to, co budí hrůzu.

To je velmi hezké, vidíme-li však někoho nehezky oblečeného, říkáme také: „To je ale strašidlo!“

Tím strašidlem je v tom případě – dejme tomu – Pepík Vondráčků nebo Lidka Řezníčků.

Jenže i koňská noha nebo ohnivý pes je strašidlo.

Je tedy Pepík Vondráčků koňská noha a Lidka Řezníčků ohnivý pes? Není.

Pepík je Pepík a koňská noha je koňská noha.

Tady vidíte, jak je to se strašidly těžké.

Když jsem se rozhodl psát o strašidlech tak, jak se píše přírodopis o zvířatech, musel jsem hledat i učený způsob, podle něhož budu postupovat.

V učebnici přírodopisu se některá zvířata dělí na polní, lesní, vodní a tak. To jde ale dělat jen u zvířat, a ne u strašidel. Vodník je třeba strašidlo vodní, a přitom lezl do lesa, běhal po polích a troufl si i do světnice. U jiných strašidel to bylo jakbysmet. Jaképak tedy strašidlo vodní či polní?

Mohl jsem též dělit strašidla na savce, kam patří upíři a mûry, na ptáky, kam patří ohnivý krocán nebo ohnivý kohout, na plazy, kam patří had s korunkou nebo prašivec a tak dále.

Hned se však vyskytla jiná potíž.

Bílá paní například létá vzduchem, ale není žádný pták. Ohnivá koule leze po zemi, ale nemá co dělat mezi plazy. Navíc ještě savci, ptáci a plazi patří mezi obratlovce a většina strašidel nejenom nemá obratle, ale bývá často bezpáteřná. Kostlivec někdy provádí takové věci, na něž by slušný člověk ani nepomyslel. A přitom, prosím, má úplně kompletní kostru včetně páteře.

Mínil jsem třídit strašidla i podle velikosti – na obrovitá (například Rýbrcou), trpaslíkovitá (například permoník, šotek, klekáníček) a mrňousovitá (například postelníček).

Co však s takovým bludným kořenem? Ten by patřil mezi strašidla žádná. Jaképak by tedy bylo tohle dělení?

A co bych si počal s nějakým zvláštním duchem? Je to nic a jen kus toho jezdí bez hlavy na koni. Měl bych ho zařadit mezi strašidla kusovitá?

Dělení strašidel podle doby, kdy které straší, je rovněž obtížné. Některé strašidlo straší jen od rána do večera, jiné pořád – polednice jen od dvanácti do jedné a pak má třiadvacet hodin přestávku.

Ohohoho, to vím, to by se leckomu líbilo! To by potom leckdo chtěl být polednicí. To by se hrnulo žáčků do polednické školy!

Protože jsem chtěl mermomocí začít od začátku, rozhodl jsem se pro třídění abecední. Abeceda je od začátku do konce a má i jiné výhody.

Třeba vám někdo řekne: „Ty bazilišku!“

Nevíte, jak se na to máte tvářit – i vezmete si mou knihu, podíváte se do obsahu, najdete si ... b... b... BAZILIŠEK, strana 23, a hned víte, co jste zač.

Podle abecedy se v strašidlech vyznáte nejsnáze.

Dost už řečí, konec začátku a – bu-bu-bu – můžete začít listovat.

Anděl

a

Andělé obecní – abychom tak řekli – mají jako všichni pernatci dvě nohy, hlavu a dvě křídla na hřbetě nebo za ušima. Mezi ptáky je ovšem zařadovat nemůžeme, protože nemají zobák.

Dědečkové dnešních andělů však ještě zobák mívali. Babylónští andělé měli ptačí hlavu, lidské ruce, lidské nohy a na zádech jim viselo několik párů křídel. Jiným zase rostly veliké fousy.

Dnešní andělé jsou bezvousí a mohou se holit jitrnicí, protože mají pořád tváře jako jablíčka.

Když mají andělé pochvíli, sedne si jich několik do kroužku, jeden zazpívá: Aááá – a potom všichni dohromady zpívají různé písničky. Těmto pěveckým souborům se říká kůry andělské.

Jedna kniha tři sta let stará, jež už má oslí uši a jmenuje se *Veliká sbírka mravných příkladů pro kázání*, vypravuje:

JAKÝSI OPAT JEDL POŘÁD JEN MASO A PIL HODNĚ VÍNA, a tak dostal na stará kolena dnu, což se podobným břichopáskům stává. Někdy ho popadaly takové bolesti, že křičel, jako by ho na nože brali.

I lítoval v těchto žalosti plných chvílích, že nežil střídě, a plakal a modlil se a sliboval hory doly, jak se polepší, až ho bolesti přestanou.

Kůry andělské, jak to uslyšely, hned se sebraly a fr – už letěly za opatem. A když pak začal bolestí hořekovat a lamentovat jako stará fňukna, postavily se mu za postel – aby je neviděl – a daly se do zpěvu.

Opat koukal jako myš z komisárku, co se to děje – neboť zpěv prý byl líbezný a velmi melodický. Dal opatovi rázem zapomenout na všechny bolesti, a když